

Izdala in založila:

ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV ZA BOJ PROTI RAKU, 2025

Trubarjeva cesta 76 a, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 430 97 80

E-pošta: info@protiraku.si

Uredniški odbor:

doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med.

dr. Katja Jarm, dr. med.

Diana Krivic, spec., univ. dipl. kom.

Avtorji:

Petra Turk, dr. med.

doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med.

Fani Čeh, učitelj svetnik

dr. Katja Jarm, dr. med.

Mojca Florjančič, VMS, univ. dipl. org. dela

Elizabeta Radelj Pepevnik, univ. dipl. nov.

Vaše zdravje je v vaših rokah.

ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV
ZA BOJ PROTI RAKU

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

FUNDACIJA ZA
FINANCIARANJE
INVALIDSKIH IN
HUMANITARNIH
ORGANIZACIJ
V REPUBLIKI
SLOVENIJI

Mestna občina
Ljubljana

MSD
INVENTING FOR LIFE

www.protiraku.si

Program in organizacijo sofinancirata Ministrstvo za zdravje RS in FIHO.

Oblikovanje in ilustracije: T.JASART, maj 2019, peta revizija in ponatis, 2025, naklada: 3.000 izvodov

Kaj so HPV?

Človeški papilomavirusi (okrajšano HPV) so velika družina virusov. Poznamo več kot 200 genotipov, od katerih jih 45 povzroča okužbe spolovil in predela okoli zadnjika. Povzročajo različne spremembe epitelijskih celic, največkrat genitalne bradavice, lahko pa tudi nekatere vrste raka. Bradavice najpogosteje povzročata tipa HPV-6 in HPV-11; nastanejo že po nekaj tednih ali šele po več mesecih ali letih po okužbi.

HPV povzroča 6 vrst raka pri moških in ženskah.

Okoli 12 genotipov HPV, ki povzročajo predrakave in rakave spremembe, imenujemo nevarnejši HPV. Najpogostejša sta genotipa 16 in 18. Tako pri ženskah kot tudi pri moških povzročajo predrakave spremembe in 6 vrst raka: pri ženskah rak materničnega vratu, nožnice in zunanjega spolovila, pri moških rak penisa ter zadnjika in ustnega žrela pri obeh spolih.

Kako se prenaša okužba s HPV?

Okužba s HPV je izjemno pogosta. Prenaša se z neposrednim stikom kože ali sluznice pri spolnih odnosih in drugih intimnih stikih. Ker so HPV zelo kužni, se z njimi vsaj enkrat v življenju okuži večina spolno aktivnih žensk in moških. Okuženi običajno nimajo prav nobenih težav in zato lahko nevede širijo okužbo.

Prva okužba s HPV je najpogostejša pri mladostnikih in mlajših odraslih, starih od 15 do 25 let.

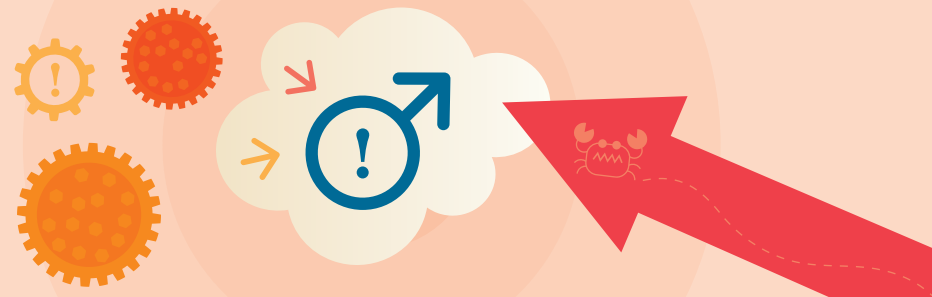
Kakšna je povezava med okužbo s HPV in rakom materničnega vratu ter drugimi raki?

Rak materničnega vratu nastane zaradi dolgotrajne okužbe z nevarnejšimi HPV. V večini primerov imunski sistem premaga okužbo s HPV; viruse izloči iz telesa v letu ali dveh. Če mu jih ne uspe premagati, virusi ostanejo v celicah materničnega vratu in lahko v njih še po več letih povzročijo spremembe, tudi raka. Od okužbe do razvoja raka mine običajno več let, tudi 10 do 30. Okužbe ali že nastale predrakave spremembe ne slabšajo počutja in ne povzročajo težav, zato jih ženska dolgo ne opazi. Prav zato ji tudi zdravniki ne morejo odgovoriti na vprašanje, kdaj se je okužila.

Dolgotrajna okužba z nevarnejšimi HPV je vzrok za nastanek raka materničnega vratu. Okužba pri ženskah povzroča tudi nekatere druge rake (raka zunanjega spolovila in nožnice), pri moških rak penisa in pri obeh spolih tudi rak zadnjika in ustnega žrela.

Kako je z okužbo s HPV pri moških?

Tudi moški se lahko kadarkoli v življenju okužijo s HPV pri spolnih odnosih ali drugih intimnih stikih. Okužba tudi pri njih poteka prikrito. Zbolijo lahko za genitalnimi bradavicami in nekaterimi vrstami raka (rak penisa, zadnjika in ustnega žrela).

Kakšni so znaki okužbe?

Večina okužb z virusi HPV poteka brez bolezenskih znakov. Pri približno 5–10 % okuženih se pojavijo kožne in genitalne bradavice na spolovilih in zadnjiku. Okužba z nevarnejšimi HPV lahko vodi do nastanka predrakavih in rakavih sprememb.

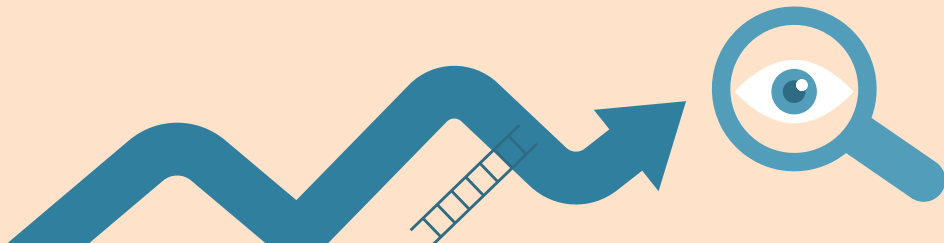
Kako je mogoče preprečiti okužbo s HPV?

Bolezni, ki jih povzroča okužba s HPV, je mogoče preprečiti. Najučinkovitejša načina preprečevanja sta cepljenje proti HPV ter zdrava, varna in odgovorna spolnost.

1.

Cepljenje proti HPV je zelo učinkovita zaščita pred raki, ki jih povzročajo HPV.

Prav zato je cepljenje proti HPV vključeno v nacionalni program cepljenja deklic in dečkov v 6. razredu osnovne šole ob rednem sistematskem zdravniškem pregledu. Za zaščito sta do 15. leta dovolj dva odmerka cepiva proti HPV, po 15. letu pa so potrebni trije odmerki. Cepljenje je po 15. letu manj učinkovito, vendar še zmeraj dobro varuje pred novo okužbo, ne pa tudi pred že obstoječimi. Brezplačno se lahko cepijo pri pediatru, šolskem ali študentskem zdravniku, na cepilnih dnevih, cepijo tudi nekateri ginekologi. Če se dekleta in fantje odločijo za cepljenje po 15. letu, privolitev staršev ni potrebna.

2.

Mladi naj se odločajo za odložitev prvega spolnega odnosa na obdobje večje zrelosti, s partnerjem, ki ga poznajo in mu zaupajo. Pomembna je zvestoba in pravilna ter dosledna uporaba kondoma.

Kondom ščiti pred mnogimi spolno prenosljivimi okužbami in nezaželeno nosečnostjo. Dobro ščiti tudi pred okužbo s HPV, vendar zaščita ni popolna, saj so lahko HPV tudi na delu spolovila, ki ga kondom ne pokriva. Kdor je okužen, z uporabo kondoma zmanjša možnost prenosa HPV na spolnega partnerja. Kondom naj uporabljajo tudi vsi, ki so cepljeni, saj cepljenje ne zaščiti pred ostalimi spolno prenosljivimi okužbami.

Prednosti cepljenja

Devetvalentno cepivo varuje pred okužbami z nevarnejšimi genotipi HPV-16, 18, 31, 33, 45, 52, 58, ki povzročijo okrog 90 % raka materničnega vratu in manj nevarnima genotipoma HPV-6 in 11, ki povzročata genitalne bradavice.

Cepljeni so tudi bolj zaščiteni pred drugimi raki, povezanimi z okužbo s HPV: pred rakom nožnice, ženskega zunanega spolovila, penisa, zadnjika in ustnega žrela.

Cepljenje je učinkovito tudi pri starejših, ki so že imeli spolne odnose ali druge intimne stike. Varuje pred novo okužbo, vendar pa ne pozdravi že nastale.

Ali je cepljenje proti okužbi s HPV varno?

Cepljenje proti okužbi s HPV je izjemno varno. Najpogostejši neželeni učinek je – kot pri drugih cepljenjih – bolečina na mestu vboda. Drugi neželeni učinki, kot so glavobol, slabost, zvišana telesna temperatura in bolečine v mišicah, so večinoma blagi do zmerni in kratkotrajni. Kot pri drugih cepljenjih in zdravilih je tudi po cepljenju proti HPV možna alergijska reakcija, ki pa je izjemno redka; zdravniki se je zavedajo in so usposobljeni ter opremljeni, da ob njenem morebitnem nastanku ustrezno ukrepajo.

HPV 16

HPV 18

HPV 31

HPV 33

HPV 45

HPV 52

HPV 58

Ali tudi ženske, cepljene proti okužbi s HPV, potrebujejo redne preventivne preglede v programu ZORA?

Da, vsekakor. Čeprav so cepljena dekleta zelo dobro zaščiteni pred okužbo s HPV in jih mnogo manj ogrožajo predrakave in rakave spremembe materničnega vratu, lahko zbolijo zaradi okužbe s katerim od genotipov HPV, proti katerim cepivo ne deluje. Zato je prav, da se tudi cepljene ženske redno udeležujejo presejalnih pregledov ZORA, ki jih opravijo pri osebnem ginekologu.

